

DE ORATORIBUS DIALOGUS
SVETICE REDDITUS
PARTICULA II

QUAM

VENIA AMPL. FAC. PHIL. ABOENSIS

P. P.

JOHANNES GABR. LINSÉN
PHILOS. MAG. LITTERAT. ROM. ADJUNCTUS

ET

CAROLUS FREDR. NORDSTRÖM
VIBURGENSIS

IN AUDIT. JURID. DIE XIII DEC. MDCCCXXVI

H, P, M, S.

A B O Æ

TYPIS JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL ET FIL.

I.

Partum omnino recte philosophorum institutis honestum hominis pectore repositum finxeris, quippe quod naturæ ipsius eliciat bonitas & decor, verissimeque a CICERONE est dictum: *Est virtus nihil aliud, quam in se perfecta & ad summum perducta natura* *).

*) De Legibus, L. I, c. 8.

II.

Omnium autem sollertissimus hoc conspicuum fecit GOETHE sua Iphigenia, cujus mores venusti nativo candore nullius non permovent animum lectoris. Non extrinsecus repetit recti formam: effulget pura atque certa ex sinu incorrupto, fateturque ipsa puella integerrima, *se nihil exquirere, tantum sentire* *).

*) "Ich untersuche nicht, ich fühle nur."

III.

Hanc vehementer optans tueri naturæ integritatem JOHANNES JACOBUS ROUSSEAU, placitum protulit revera eam pervertens aut plane destruens.

IV.

Primaria in eo vertitur educationis cura, ne vis adhibeatur alumni ingenio, probeque intelligat do-

ctor, quod idem monet CICERO, *quo ferat natura sua quemque* *). Servos sane format miseros, quisquis illud negligit praeceptum.

*) Brutus, c. 56.

V.

Bonae educationis & fructus est & index laetitia discipuli.

-- hvarken förvärfva sina upphofsman något anseende, eller åstadkomma nytta; och de ernå ett kort nöje, ett tomt och ofruktbart beröm. Må ock dina öron, Maternus förkast just detta, och det jag sedermera ämnar säga, men till hvad gagn är det, att Agamemnon och Jason hos dig talar vål? Hvem återkommer därför hem, försvarad, förbunden dig? Hvem hemföljer, eller helsar, eller ledsagar vår Salejus, en så utmärkt skald, eller, om det låter årofullare, den förträffligaste siare? Jo, om en hans vän, en hans anförvant, om ändtligen han sjelf råkar ut för någon sak, så hastar han till denne Secundus, eller till dig, Maternus, icke för det du är skald, eller för det, att du skall göra vers till hans försvar. Dessa alstras också hemma hos Bassus, vackra isanning och nöjsamma; likväl är följdén af dessa den, att, sedan han ett helt år, alla dagar, en stor del af nätterne, framtvingat och utarbetat en enda skrift, är han nödsakad att sjelf bedja, det någre måtte vårdigas höra på; och icke engång detta för intet: ty både lånar han ett hus, och inrättar ett auditorium, och hyr sig bån-

kar, och utdelar bjudningskort; och om ock hans upplåsning skulle hafva den lyckligaste utgång, så hinner allt detta beröm, inom en eller två dagar, liksom en för tidigt upptagen växt eller blomma, till ingen säker eller fast kärna. Icke heller hemtar han deraf vänskap, eller clientel, eller en i någons sinne varaktig välvilja, utan ett ostadigt bifallsrop, och toma ord, och en flygtig glädje. Nyligen berömde vi Vespasianus' frikostighet såsom utomordentlig och oförliknelig, emedan han skänkte åt Bassus femhundra Sestertier. Visserligen är det skönt, att genom snille förtjena Förstens huldhet; men huru mycket skönare är det dock ej, att, då de husliga omständigheterna så fordra, hylla sig sjelf, tillvinna sig sin egen genius, pröfva sin egen frikostighet! Lågg hårtill, att skalder, ifall de eljest vilja fullborda och utföra någonting af värde, måste lemna allt umgänge med sina vänner och lustbarheterna i staden, måste åsidosätta all annan tjenstaktighet, och, såsom de sjelfva säga, draga sig undan i skogar och lundar, det år: i ensligheten.

X. Icke engång allmän aktning och rykte, hvarom de ensamt vinnlågga sig, och som

de tillstå vara enda belöningen för all deras möda, följer Skaldeerne i lika mått, som Talarne: såvida ingen känner de dåliga Skaldeerne, få de goda. Ty när framtränger ryktet om de mest sällsynta uppläsningar genom hela staden? Ännu mindre blir det känt i så många provinser. Huru mången finnes det, som, då han kommer till staden ifrån Spanien, eller Asien — att jag ei må nämna mina Gallier — efterfrågar Salejus Bassus? Och om också någon efterfrågar honom, går han, så snart han sett honom, förbi, och är nöjd, liksom han sett någon målning eller bildstod. Likväl vill jag ej, att hvad jag nu sagt, skall så förstås, som afskräckte jag dem, åt hvilka deras egen fallenhet vågrat talaresnille, från skaldesången, om de blott kunna genom detta slag af yrken göra sin ledighet nöjsam och i ryktet inympa sitt namn. Jag anser isanning hela våltaligheten och alla dess delar heliga och vördnadsvårda: och icke endast din cothurn, eller hjelteqvådet's höghet, utan äfven den lyriska sångens ljufhet, och elegiens vållust, och jambens bitterhet, och epigrammets lek, och hvilken annan skepnad som helst våltaligheten må hafva, bör, såsom

jag tror, ställas framom alla de andra konstarter. Men det är mot dig, Maternus, som min anmärkning är rigtad, då du, ehuru din egen fallenhet leder dig till sjelfva hufvudfästet af Våltaligheten, hellre vill irra omkring, och sedan du nått höjden, stannar på en lågre punkt. På samma sätt, som, ifall du vore född i Grekland, der man hedras för skicklighet i konster, hvilkas systemål är att roa, och ifall Gudarne förlånt dig Nicostratus' styrka och krafter, jag ej skulle tåla, att dessa oerhörda och för kämpning danade armar förlorade sig vid ett lätt spjut eller discuskastning; så kallar jag dig nu från hörsalarne och theatrarne på Forum och till råtttegångsmål och till verkliga strider, helst då du icke engång åger den undflygt, som tjänar de flesta till försvar, såsom skulle Skaldernes yrke, mindre än talarnes, vara blottställdt för faran att förolämpa. Ty håftigheten af din sköna själ uppbrusar: du förolämpar, ej för någon våns skull, utan, hvad farligare är, för Coto's; och din förolämpning ursäktas ej för nödvändigheten att uppfylla en pligt, eller redligheten att bitråda vid råtttegången, eller det tillfälliga och oöfvertänkta

talandets öfverilning, utan du synes med öfverläggning hafva valt en mans roll, som är märkvärdig och som skall tala med anseende. Jag vet, hvad hårpå kan svaras: just håraf skulle det utomordentliga bifallet uppkomma, håraf skulle man förnämligast berömmas i sjelfva hörsalarne, och snart upphöjas i hvar mans mun. Upphör då att förebara lugnet och säkerheten till din försäkt, då du väljer dig en öfverlägsen fiende. Må det vara nog, att vi försvara enskilda mål, och sådana, som passa för vår tid: ty om det vid dem någon gång blir nödvändigt att, för en ifarastadd vän, sära de måktigares öron, så godkännes redligheten och ursäktas friheten.

XI. Sedan Aper talat detta med mera håftighet, såsom det var hans vana, och med blicken fästad på Maternus, sade denne, saktmodig och småleende: Jag har beredt mig att lika länge anklaga talarne, som Aper berömt dem. Ty jag förmodade, det han skulle, under afvikelse från deras beröm, förklarna skalderne och öfverändakasta sångens yrke; men genom en slags list har han mildrat sitt omdöme, i det han tillstadt dem,

som icke kunna utföra mål, att göra vers. Men om jag, för min del, på ena sidan i bedrivande af mål måhända förmår uträtta och tillvågabringa något, så har jag på den andra just då gjort början att genom uppläsning af tragedier vinna ryktbarhet, när jag hos Nero försvagade Vatinius' makt, förderflig och skändande äfven studiernas helgedom. Och om jag i dag åger någon fräjd och namnkunnighet, tror jag den vara förvärfvad mera genom åran af mina skaldestycken än mina tal. Nu har jag beslutit, att skilja mig från bemödandet på Forum, och jag åstundar lika litet dessa beledsagningar och utvandringar eller talrika besök, som de stoder och målningar, hvilka äfven mot min vilja inträngt sig i mitt hus. Ty min ställning och min säkerhet skyddar jag hitintill bättre genom min oskuld, än genom våltalighet; och jag befarar ej, att jag i Senaten någonsin skall behöfva tala, utom vid en annans fara.

XII. Men skogarne och lundarne, och sjelfva den afskildhet, som Aper smådde, skänka mig så stort nöje, att jag räknar det bland de förnåmsta njutningar af skaldestycken,

att de författas hvarken under sorl, eller medan målsåganden sitter utanför dörren, eller bland de anklagades bedröfvelse och tårar; utan sinnet aflågsnar sig till rena och oskyldiga nejder, och njuter heliga ställen. Detta är våltalighetens ursprung, detta hennes innersta; intagande människorna i denna drågt och prydnad, inträngde hon i dessa skåra och af inga laster smittade bröst; så talade Oraklen. Ty bruket af denna vinningsfulla och blodbestänkta våltalighet är nytt och föddt af de onda sederna, och, såsom du, Aper, sade, påfunnet i spjutets ställe. För öfrigt ågde detta lycksaliga och, att tala efter vårt sätt, gyldene århundrade både brist uppå Talare och brott, men öfverflöd på Skalder och Siare, som besjöngo goda gerningar, försvarade ej förbrytelser. Och inga andra hafva erhållit hvarken större åra eller högre hedersbevisning: först hos Gudarne, hvilkas svar de, som man sade, framförde, och hvilkas måltider de bivistade, sedermera hos de af Gudarne alstrade och heliga Konungar, ibland hvilka vi hört omtalas ingen sakdrifvare, utan Orpheus och Linus, och, ifall man vill skåda längre tillbaka, sjelfva Apollo. El-

ler, ifall detta synes alltför fabellikt och diktadt, så medgifver du mig, Aper, åtminstone det, att Homerus ej njuter mindre högaaktning hos efterverlden, än Demosthenes, och att Euripides' och Sophocles' rykte icke är inskränkt inom trångre gränser, än Lycias' eller Hyperides'. Du skall i dag finna flera, som förklena Cicero's, än Virgilius' åra. Och ingen skrift af Asinius eller Messala är så namnkunnig, som Ovidius' Medea, eller Varius' Thyestes.

XIII. Och jag fruktar icke engång att jemnföra detta sålla umgänge med talarnes oroliga och ångestfulla lif. Ty ehuru de af sina strider och faror blifvit upphöjda till consulsembeten, önskar jag hellre Virgilius' lugna och afskilda enslighet, i hvilken han likväl icke saknade hvarken ynnest hos den gudomlige Augustus, eller ryktbarhet bland romerska folket. Vittnen derpå äro Augustus' bref, vittne derpå är sjelfva folket, som, då det hörde Virgilius' verser upplåsas på theatern, steg samtligen opp, och betygade för den händelsevis närvarande och åskådande Virgilius samma vördnad, som för Augu-

stus. Icke en gång i våra tider torde Secundus Pomponius hvarken i lefnadsvårdighet eller fortsarande rykte gifva Afer Domitius efter. Ty Crispus och Marcellus, till hvilkas efterdömen du hänvisar mig, hvad år det vål de åga i denna sin lycka, som vore efterlångtansvårdt? Monne det, att de frukta, eller fruktas? att, såvida man dagligen ber dem om något, de ådraga sig deras harm, hvilka de ej bevisa sin tjenst? att de, snårda i smicker, hvarken någonsin synas för de regerande nog slafviska, eller för oss nog fria? Hvad betyder denna deras stora makt? Så mycket förmå vanligen Frigifna. Men mig må de ljufva Sånggudinnorna, såsom Virgilius säger, aflågsna från bekymmer och omsorger, från nödvändigheten att dagligen göra något mot min böjelse; må föra mig till denna helgedom, och dessa källor; och jag skall ej mer, blek och darrande, pröfva det ursinniga och slippriga Forum! Icke de uppvaktandes gny, icke den flåmtande frigifne skall uppvåcka mig. Jag skall ej, osåker om framtiden, skriva ett testamente till underpant, och jag skall ej åga mer, än så mycket, som jag kan efterlemna åt den, jag vill, när helst

den för mig af ödet beståmda dag instundar; och jag skall uppställas på grafkullen, ej sorgsen och dyster, utan glådtig och bekransad: och ingen skall hvarken sörja eller be för mitt minne.

XIV. Knappt slutade Maternus, upprörd och likasom hånryckt, då Vipstanus Messala inträdde i hans kammare; och emedan han af sjelfva den alfvarsamhet, som en hvar röjde, gissade, att ett djupsinnigare ämne mellan dem förehades, så sade han: Har jag kommit i en icke nog låglig tid, under det J åren sysselsatte med ett hemligt rådslag och förberedelse i någon rättegångsak?

Visst icke, visst icke, sade Secundus. Tvertom: jag önskade att du skulle infunnit dig tidigare. Ty du skulle då haft nöjet att höra både vår Apers mycket omständliga tal, deri han uppmanade Marcellus att vända allt sitt snille och sin håg på utförandet af mål, åfven så vål som Maternus' föredrag till förman för sina skaldestycken, hvilket var gladt och, såsom det passar sig att skalder försvaras, mera djerft och snarare likt skaldernes ån talarnes.

Ja, isanning, sade han, skulle sjelfva samtalet skänkt mig ett oändligt nöje; men till och med det är mig angenämt, att J, som åren så förträfflige mån, och våra tiders talare, sysselsätten edert snille ej blott med angelägenheter på Forum och med taleöfningar, utan förenen dermed också sådana undersökningar, som både gifva snillet nåring, och erbjuda ett angenämt lärdt och vetenskapligt tidsfördrif, så väl åt er, som undersöken dylikt, som ock åt dem, till hvilkas öron det kommer. Derfor finner jag, att man, vid Hercules! ej mindre billigar det hos dig Secundus, att du, genom författandet af Julius Asiaticus' lefnad, lemnat människorna hopp om flera dylika skrifter, än hos Aper det, att han än icke dragit sig undan från scholstridigheter, och hellre vill förnöta sin ledighet på de nya rhetorernas vis, än de gamla talarnes.

XV. Då sade Aper: Upphör du ej, Messala, att beundra blott det gamla och fordna, men att bespotta och förakta våra tiders studier? Ty ofta har jag hört af dig detta yttrande, i det du, utan att komma ihåg din egen och din broders våltalighet, påstod att på

denna tid ingen talare fanns; och det yttrade du, tror jag, så mycket dristigare, som du ej befarade att anses för missunnsam, då du vågrade dig sjelf en åra, som alla tillerkänna dig.

Jag känner ej, sade han, någon ånger öfver det yttrandet; åfvensom jag ej tror, att antingen Secundus, eller Maternus, eller du sjelf, Aper — oaktadt du stundom förfäktar motsatsen — tänker annorlunda. Och jag ville se den önskan uppfylld, att någon ibland er måtte utforska och uppgifva orsakerna till denna oändliga skillnad, dem jag så ofta för mig sjelf hopsöker. Och det som för några år en tröst, förstorar frågan i mina ögon: jag finner nämligen, att det håndt också hos Grekerne, att denne Prästen Nicetas, och hvilken annan, som, nöjd med den scholastiska dunderstämman, uppskakar Ephesus eller Mitylene, står på längre afstånd från Aeschines och Demosthenes, än Afer, eller Africanus, eller J sjelfve aflågsnat er från Cicero eller Asinius.

XVI. En vigtig fråga, sade Secundus, och vård att behandlas har du uppkastat; men

hvem vore mera behörig att utveckla den, än du, som, utom det du åger den högsta lärdom och ett förträffligt snille, äfven låst vid den din uppmärksamhet och öfvertänkt den.

Och Messala sade: Jag skall meddela mina tankar, om J först beviljen mig den begäran, att äfven J skolen bidraga till denna vår undersökning.

Jag lofvar, sade Maternus, för två: emedan både jag och Secundus skola utföra, hvad vi finna, att du mindre förbigått, än lemnat åt oss. Ty att Aper plågar vara af en annan tanka, sade du för en stund sedan; och han sjelf förräder nog tydligt, att han länge rustat sig till motstånd, och att han ej med ostördt sinne fördrager denna vår endrågt till förmån för de gamla.

Ja, sade Aper, jag skall ej tillåta, att vårt århundrade, ohördt och oförsvaradt, dömmes genom en sammansvärjning. Men först frågar jag, hvilka J kallen de gamla, hvilken ålder af talare J bestämmer genom detta betecknande. Ty då jag hör nämnas

de gamla, så förstår jag några uråldriga och fordom födda; och för mina ögon svåfva Ulysses och Nestor, hvilkas tid öfverstiger vårt århundrade med omkring ettusen trehundra år. J åter anfören Demosthenes och Hyperides, hvilka, såsom nog bekant är, lefde i Philips och Alexanders tider: likväl så, att de öfverlefde beggedera. Deraf skönjes, att ej mycket öfver 400 år är mellan vår och Demosthenes' tid. Om nu denna tidrymd jemnföres med våra kroppars bräcklighet, så torde den kanhända synas lång; men jemnföres den med århundradenas natur och med hånseende till denna omätliga tidålder, så är den alldeles kort och helt nära. Ty ifall, såsom Cicero skrifver i Hortensius, ett stort och verkligt år är det, då samma ställning af himmeln och stjernorna, som nu är förhanden, ånyo uppkommer, och ett sådant år omfattar tolftusen niohundra femtietyra af dessa, som vi kalla år; så börjar er Demosthenes, hvilken J förestållen er fornåldrig och gammal, att hafva uppstått icke blott samma år, som vi, utan nästan samma månad.

XVII. Men jag öfvergår till de latinska Talare, ibland hvilka Ni ej, vill jag tro, plå-

gen föredraga Menenius Agrippa, som kan synas gammal, framför de skickligt talande i våra tider; utan Cicero och Cæsar, och Cælius, och Calvus, och Brutus, och Asinius, och Messala. Men hvarför Ni åter råknen dem hellre till de gamla tider, än till våra, finner jag intet skål. Ty, för att tala om sjelfva Cicero, så blef han mördad under Consulerne Hirtius och Pansa, såsom Tiro, hans frigifne, har skrifvit, den sjunde December, hvilket år den gudomlige Augustus utnämnde sig och Quintus Pedius till Consuler i Pansas' och Hirtius' ställe. Tag de år, under hvilka den gudomlige Augustus sedan styrde staten, till femtiesex; lägg dertill Tiberius, tjugutre, och Cajus' nåra fyra, och Claudius' och Nero's två gånger fjorton, och Galba's och Otho's och Vitellius' jemnt ett år, och denna sälla Försteregerings redan sjette skifte, hvarunder Vespasianus vårdar det allmänna: så får man itrån Cicero's undergång in- till denna dag tillsammans etthundrade tjugu år, en enda menniskas ålder. Ty jag har sjelf i Britannien sett en gubbe, som försåkrade, att han öfvervarat den drabbning, genom hvilken Britannerne, den tiden Cæsar

bekrigade dem, sökte afhålla och fördrifva honom från sina stränder. Om således antingen fångenskap, eller egen bøjelse, eller någon ödets skickelse fört hit till staden honom, som väpnad gjorde Cæsar motstånd, så kunde denne ock höra Cæsar själf och Cicero, och äfven öfvervara våra rättegångstal. Och vid sista utdelning af gåfvor hafven J själfve sett många gubbar, som berättade, att de äfven af den förgudade Augustus en och annan gång erhållit en gåfva. Deraf kan slutas, att möjligen både Corvinus och Asinius blifvit af dem hörde. Ty Corvinus' lifstid räckte till medlet af Augustus' förstevålde, Asinius' nästan till dess slut. Icke heller bören J dela ett århundrade, och kalla dem gamla och forntida, som samma människors öron kunnat förnimma, och liksom förena och förknippa.

XVIII. Detta har jag till den åndan förutskickat, att, ifall någon förtjenst i afseende på dessa Talares rykte och åra tillägges tiderna, jag måtte visa, det densamma år för alla tillgänglig, och närmare oss än Servius Galba, Cajus Carbo, och hvilka andra, vi med rätta kallat gamla. Ty de äro grofva, och